

Kulttuurin tyhjiötä täyttämään!

Nykyään saa nuorten terveys- ja alkoholikasvatuksestakin kuulla puheenvuoroja, joissa sekä käytännön kokemuksiin että uusimpiin tutkimuksiin vedoten todetaan, että nuorten tottumuksiin tai käyttäytymiseen tuskin voidaan vaikuttaa kasvatuksella tai valistuksella. Tällainen asennoituminen on varmasti usein seurausta rehellisestä pyrkimyksestä lähestyä nuoria heidän omista elämänehdostaan käsin ja tyrmistyksestä, joka seuraa todellisuuden näyttäytyessä yllättäen: Rakenteet ja järjestelmät, joiden varassa ihmiset nykyään elävät, sattuvatkin aika harvoin yhteen niiden rakenteiden kanssa, joita pitkin kasvattajien ja valistajien on edettävä.

Joidenkin mielestä nuorisokulttuuri on jo nyt niin eriytynyt, että kun kansatieteilijät ennen menivät muihin maanosiin, he voivat nyt yrittää perehtyä oman kaupunkinsa nuorisoon kartoittamattomana alueena. En malta olla lisäämättä, että jatkuvasti saa nähdä herkullisia roolisuorituksia, joilla "nuoriso" yrittää vastata vanhempien mielikuvaa "nuorisosta" — päästäkseen rauhaan tai saadakseen rahat.

"Nämä lapset ja nuoret eivät saa tyydytystä nykyhetkestä, heillä ei ole mitään houkuttelevia tulevaisuudennäkymiä, eivätkä he pysty ammentamaan voimaa menneisyydestä... Niin maalla kuin kaupungissakin nuoret kärsivät rajattomasta pitkästyneisyydestä ja oman olemassaolonsa tylsyydestä ja tarkoituksettomuudesta... Tällaisella lapsuuteensa pettyneellä nuorella on vain vähän mielikuvistusta, oma-aloitteisuutta tai itseluottamusta, hän syöksyy houkutuksesta toiseen, eikä hänellä ole kykyä vastustaa tavarantavalmistajien luomia tarpeita, sillä heidän strategiansa kohdistuu hänen viimeistään lastentarhaiässä..."

Näin luonnehtii nuorison tilannetta länsiberliiniläinen sosiaalityöntekijä. Sitaatti sisältyy erääseen varsin korkeatasoiseen ja vakavaan puheenvuoroon, jota voi suositella nuorison elämänpuutteista ja hengissäpysymisen keinoista kiinnostuneille. Huumeasema Zoo -niminen dokumentti (Kirjateos Ov. Helsinki 1981) Christiane K:n kamppailusta

heroiinin kanssa avaa moniulotteisen näköalan moniinkin asioihin: huumeaineiden käytön psykologiaan, alkoholin käytölle tyypillisiin toisenlaisiin lähtökohtiin, ja ennen kaikkea: lukijalle piirtyy kuva elämässä ja maailmassa irrallisena leijuvasta nuoresta ihmisestä. Christiane K. yrittää rakentaa itselleen maailman, etsii ihmisyyden aineksia. Asuinympäristö, perhe tai koulu ei kykene antamaan hänelle sosiaalista tukea tai vakavasti otettavaa kontrollia. Muodostuu putki, jota myöten kaikki ohjautuu. Kaikkein eniten kirjassa vavahduttaa kuitenkin elämää ohjailevan tietoisuuden kasvamisen edellytysten puuttuminen täysin.

Christiane K:lla — kuinka monella muulla hänenlaisellaan älykkäällä ja rehellisellä nuorella ihmisellä? — ei tunnu olevan minkäänlaista käsitystä elämästään historiallisessa katsannossa. Mikään ei viittaa menneisyyden syvälliseen välittymiseen hänen elämänsä tukiainekeksi. Tulevaisuus ei tunnu olevan mikään realiteetti. Hän ei pysty sijoittamaan itseään maailmassa mihinkään perusteltavissa olevaan asemaan. Ilman suurellisia eleitä hän välittää kuvan juuri siitä näköalattomuudesta, johon eivät tunnu kaikkein hiotuimmatkaan menetelmät tehoavan, eivät millään kasvatuksen osalla. Kun kasvatuksen ja valistuksenkin ongelmia nykyään psykologisoidaan loputtomasti, ehdotellaan "tunne kouluja" ja muuta vastaavaa vastaukseksi epäonnistumisten esiin nostamiin kysymyksiin, voitaisiin ehkä myös reilusti harppoa yli muka sektoreittain tapahtuvan kasvatuksen osaluoiden ja kiteyttää ehdotuksia.

Kysymyksiä

Valaisevaa on se, mitä Christiane kertoo elämästään heroiinista vieroittamisen jälkeen. Yhteiskunta pääsi nimittäin hänen ja heroiinin väliin ja onnistui oikaisemaan kuolemanvaarallisen poikkeavuuden. 13-vuotiaana hän oli heroiinista riippuvainen lapsi, 19-vuotiaana aikuistumisen kynnyksellä hän ei sitä käyttä. Mutta edelleenkin hän ei näe yhteiskunnan jäsenenä elämistä tarpeellisenä itselleen. Sitä ei kukaan tai mikään ole kyennyt hänelle perustelemaan. Yhdessä ystäviensä kanssa Christiane haaveilee hylätyn kalkkikaivoksen ostamisesta, hirsimajojen rakentamisesta syvälle sen pohjalle ja

laajamittaisen eläinten hoidon aloittamisesta. Ainoa ulkomaailmaan johtava tie voitaisiin hänen puolestaan räjäyttää umpeenkin: eihän hänellä olisi koskaan tarvetta tulla ylös.

Christianelle soisi mielellään hänen kaivoksensa, niin järkyttävän avuttomilta tuntuvat kirjassa kaikki "kasvattajien", sosiaalitoimen jne. yritykset lähentyä tätä ihmistä milloin "seikkailuleikkipaikan" rakentamisella, milloin tarpeettoman tuntuksen koululaitoksen eleillä. Miten ihminen oikein rakentaa halunsa elää? Halunsa olla terveenä? Olla selvin päin?

Kirjailija Paavo Rintala on kuvannut jotakin olennaista kulttuurimme tilasta sanomalla hakeasti: "Aikamme nuoriso on kokonaan uuden edessä verrattuna minun sukupolveni nuoruuteen: kun me olimme nuoria, meillä oli varaa leikkiä tulella, oli varaa päästää jopa maailmanpalo syttymään. Mutta tällä hetkellä ihmisellä on käsissään sellainen mahti, jota ei edes itsellään Herra Jumalalla ollut minun nuoruudessani. Ja tämän päivän nuoriso on ihmiskunnan ensimmäinen sukupolvi, joka ei enää voi leikkiä tulella, se on menettänyt oikeutensa jopa erehtymiseen. Ja nuoriso tiedostaa tämän..."

Kulttuurin kumisevissa tyhjiöissä, katkenneitten perinteittensä äärellä, tavara- ja rahavirran pinalla kelluen "kasvattajat" asettelevat itselleen tehtäviä. Miten kasvattaa terveyttään vaalivia nuoria, kun maailma vaalii heitä joukkotuhon uhkalla? "Sillä määrättyssä mielessä huumeongelma todellakin on vain äärimmäisen silmiinpistävä oire siitä, että me aikuiset emme kykene vakuuttamaan kasvavaa sukupolvea heidän mahdollisuuksistaan elää mielekkäästi ja inhimillisesti siinä yhteiskunnassa, jonka olemme heille rakentaneet..." Sitaatti on jälleen Christiane K:n tarinaa kehystävistä sosiaalityöntekijäin puheenvuoroista.

Kysymykset ovat näköjään samoja niin Länsi-Berliinissä kuin Suomessakin. Miten luoda elämää ohjaavaa tietoisuutta nuorelle ihmiselle? Miten voimme vakuuttaa hänelle elämän jatkamisen mielekkyyttä? Miten saada nuori uskomaan, että hänen toiminnallaan on merkitystä? Kuka erittelee vakavasti niitä asioita, joihin perustuu rehellinen optimismi? Kuka vahvistaa nuorten kasvuvoimaa, kasvukykyä?

Vastauksia on

Eräitä peruskysymyksiä ei voi jättää vastaustavalle, kulttuurin tyhjiötä on ryhdyttävä täyttämään. Rauhankasvatuksen kasvattaminen ja opettaminen voisi olla sellainen rakenne, joka tarjoaisi kiinnekohtia aina terveystasvatukseen asti. Tämä tietenkin sillä edellytyksellä, että rauhankas-

vatus ymmärretään juuri vakaumuksen kasvattamisena: koko ihmiskuntaa uhkaavista asejärjestelmistä asiantuntevasti ja viielesti keskustelevien koululaisten tuottaminen ei voi olla riittävä tavoite.

Asiantuntevien arvioiden mukaan rauhankasvatusta voitaisiin ryhtyä antamaan koulujärjestelmässämme vallitsevien opetussuunnitelmien puitteissa.

Rauhankasvatuksen sisältönä ja perustana ovat tietysti tiedot ja niiden ymmärtäminen. Jotta ne johtaisivat moraalista käyttäytymistä ohjaavien vakaumusten muodostumiseen, niiden täytyy voida ankkuroitua tunteeseen ja saada vahvistuksensa kokemuksissa. Kaikki kolme asiaa ovat välttämättömiä, jotta ihminen kykenee tekemään aktiivisen toiminta-arvion omalta osaltaan. Tiedot on sijoitettava maailmaan. Kasvatettavia on autettava sijoittamaan itsensä maailmaan. Ei tarvita tunnekouluja. Ihmiselle ei voi lainata sellaista, mitä ei ole olemassa, optimismia, joka ei ole realistisesti perusteltu.

Riitta Pakaslahti

Alkoholin kokonaiskulutuksen muutosten vaikutus eri kuluttajaryhmiin

Alkoholin käyttäjäkohtaisen kulutusjakautuman vinous eli kulutuksen kasautuneisuus on sodanjäkeisen alkoholitutkimuksen merkittävimpiä havaintoja. Sen seurauksena käsitteet suurkulutus ja suurkuluttaja ovat kohonneet keskeisiksi termeiksi alkoholiongelmia koskevassa keskustelussa. On alettu myös yhä laajemmin tiedostaa keskimääräiskulutuksen ja kokonaiskulutuksen sekä suurkulutuksen keskinäinen riippuvuus. Toisaalta on kuitenkin voitu viitata myös alkoholinkäyttäjien enemmistön suhteellisen vähäiseen kulutukseen ja vastustaa tällä näennäisdemokraattisella perusteella esimerkiksi vaatimuksia alkoholin kokonaiskulutuksen rajoittamiseksi. Niin pitkälle ei tässä yhteydessä kuitenkaan ole tohdittu mennä, että korostettaisiin eniten alkoholia kuluttavan kymmenksen ostavan noin puolet kulutettavasta alkoholista ja tuottavan siten julkiselle vallalle ja yksityisille alkoholielinkeinoille puolet niiden alkoholista saamista tuloista.

Tässä yhteydessä ei ole syytä kehitellä pitemmälle niitä alkoholipoliittisia johtopäätöksiä, joihin alkoholin suur- ja muun kulutuksen keskinäinen riippuvuus antaa mahdollisuuden, vaan tyydyn toteamaan sen tukevan esimerkiksi alkoholista saata-